

ЗВЕРНЕННЯ
учасників Міжнародної конференції
«Форум стійкості: Безпека праці в Україні – 2025»
до органів державної влади, органів місцевого самоврядування,
соціальних партнерів, роботодавців, профспілок та громадськості

ПРЕАМБУЛА. Безпека праці як стратегічний імператив
для стійкості та відновлення України

В умовах безпрецедентних викликів, пов'язаних з війною та майбутньою відбудовою країни, безпека та здоров'я українських працівників із суто соціального питання перетворюються на стратегічний імператив національної безпеки та економічної стійкості.

У країнах Європейського Союзу (ЄС) щороку реєструють понад 1500 нещасних випадків без смертельних наслідків на 100 тис. працівників, тоді як в Україні – приблизно 70. Рівень смертельного травматизму в Україні становить 4,8 випадка на 100 тис. працівників, що втричі перевищує середній показник у ЄС (1,66).^{*} І це лише офіційні дані: в Україні реальна кількість смертей на виробництві, які часто класифікують як побутові, у кілька разів більша. Ця різниця свідчить про приховування травматизму, відсутність належної системи реабілітації та значні втрати працездатності.

Такий стан виробничого травматизму – це не лише людські трагедії, а й прямий удар по економіці. За оцінками Міжнародної організації праці (МОП), економічні втрати від незадовільних умов праці можуть сягати 4% ВВП – неприпустима розкіш для України. Досвід ЄС, де пов'язані з роботою травми та захворювання коштують економіці 476 мільярдів євро щорічно (3,3% ВВП), красномовно показує, якою є ціна бездіяльності.

В умовах війни ця проблема в Україні постала ще більш гостро. Статистика невблаганна: у 2024 році на виробництві травмувалися 3509 працівників, і 1006 з них постраждали внаслідок військової агресії, що більш ніж удвічі перевищує показник 2023 року. Цей трагічний регрес на тлі довоєнної тенденції до зниження травматизму зобов'язує до негайних дій.

Успішна європейська інтеграція та повоєнне відновлення неможливі без сучасної, дієвої та людиноцентричної системи безпеки та здоров'я працівників на роботі (БЗР), а отже, потрібне кардинальне оновлення державної політики у сфері безпеки праці.

Ми, учасники Форуму стійкості «Безпека праці в Україні – 2025», який відбувся 22–26 вересня 2025 року у Львові за участі понад 150 представників науковців, бізнесу, органів влади, профспілок, міжнародних організацій та експертної спільноти, за підсумками виступів більше ніж 50 фахівців та проведених шести панельних дискусій:

- визнаючи сучасні виклики, проблеми у сфері охорони праці та необхідність формування сучасної культури безпеки праці в Україні;
- беручи до уваги, що, попри проведені державою реформи у сфері охорони праці, в Україні все ще залишаються незавершеними, зокрема, євроінтеграційні кроки;
- відзначаючи надмірний формалізм процедури отримання документів дозвільного характеру та те, що існуюча практика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, медичних оглядів, атестації робочих місць за умовами праці не гарантує забезпечення безпеки праці;
- констатуючи недосконалість експертних послуг у сфері проведення технічного огляду виробничого обладнання підвищеної небезпеки;
- фіксуєючи недостатній рівень компетентності працівників у питаннях охорони праці та відсутність системної підготовки фахівців;
- констатуючи низьку якість підготовки нормативно-правових актів з охорони праці та відсутність їх гармонізації з директивами ЄС;

^{*} Джерела наведених даних: Work Statistics (2022); ILOSTAT (2023); Держпраці України – Звіт про стан охорони праці (2022).

- відзначаючи недостатнє вжиття заходів щодо інтеграції ветеранів, демобілізованих осіб та інших соціально вразливих груп у безпечне робоче середовище;
- роблячи висновок про недосконалий і неефективний соціальний діалог між владою, роботодавцями, профспілками та суспільством,

звертаємося до Верховної Ради України, Президента, Уряду України, зацікавлених центральних органів виконавчої влади, Міжнародної організації праці і громадськості та пропонуємо завершити започатковане у 2018 році реформування сфери безпеки праці, що базується на трьох взаємопов'язаних стратегічних напрямках: модернізації законодавчої та регуляторної бази на основі ризикоорієнтованого підходу, інвестиціях у людський капітал, здоров'я та компетентність і побудові інклюзивного, безпечного та стійкого робочого середовища. Зокрема, за такими напрямками:

1. Законодавство про охорону праці

Негайно створити інклюзивну робочу групу із залученням сторін соціального діалогу та фахівців-практиків з охорони праці для фіналізації законопроекту № 10147, забезпечивши його повну відповідність Рамковій Директиві ЄС 89/391/ЄЕС та впровадивши обов'язкову оцінку ризиків як центральний елемент системи БЗР. Вирішити неузгоджені позиції, вилучити дублювання норм, що становлять загрозу соціальній безпеці України.

Провести незалежну правову експертизу (аудит) законопроекту № 10147, проекту Трудового кодексу України та чинних нормативно-правових актів з охорони праці для адаптації законодавства про охорону праці до Конвенцій МОП і Директив Європейського Союзу, зокрема, для виключення суперечностей між наявними та запропонованими проектами норм, залучивши до роботи міжнародних фахівців.

Провести моніторинг наявних Реєстрів у сфері охорони праці, створити відповідний Єдиний електронний реєстр в ІТ-системі «Дія.Бізнес» Міністерства цифрової трансформації України, зокрема визначити єдину термінологію в цій сфері.

Завершити проведення ключової євроінтеграційної реформи щодо імплементації положень Рамкової Директиви Ради 89/391/ЄЕС щодо впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері охорони праці; запровадити для роботодавців заходи економічного стимулювання щодо поліпшення умов праці (зокрема, використовувати диференційовані страхові тарифи).

Залучати науковців, галузевих фахівців, інших учасників соціального діалогу до розроблення нових нормативно-правових актів з охорони праці, у яких враховувати необхідність запровадження в системах управління господарською діяльністю цифровізації (електронного документообігу) та ризикоорієнтованих методів.

2. Дозвільна система

Реформувати дозвільну систему у сфері охорони праці шляхом використання цифровізованого декларативного принципу та страхування відповідальності з огляду на європейський досвід у цій сфері.

Усунути в дозвільній системі неоднозначності та формалізм, що створюють корупційні ризики та суперечать інтересам суб'єктів господарювання.

3. Охорона здоров'я (медогляди, атестація робочих місць за умовами праці)

Усунути правові прогалини (колізії) у нормативно-правових актах, пов'язаних з проведенням медичного огляду та атестації робочих місць за умовами праці.

Створити комплексну систему організації проведення медичного огляду та атестації робочих місць за умовами праці, орієнтовану на пріоритет захисту здоров'я працівників, профілактику профзахворювань, справедливу компенсацію шкоди, заподіяної внаслідок впливу шкідливих умов праці, та електронний документообіг.

Інтегрувати психосоціальну допомогу в систему організації охорони здоров'я для вразливих категорій працівників.

4. Організація навчання з питань охорони праці

Розробити освітні та навчальні програми з питань охорони праці, що враховують сучасні реалії господарської діяльності в Україні, класифікаційні ознаки суб'єктів господарювання та методи оцінки ризиків.

Заохочувати розвиток систем інтерактивних навчальних онлайн-платформ з використанням e-learning, VR/AR та інших технологій, беручи до уваги найкращі національні практики та міжнародний досвід у цій сфері.

Внести зміни до чинних нормативно-правових актів, що регулюють проведення інструктажів, навчання та перевірки знань з питань охорони праці, запровадження цифровізації, електронного документообігу та навчальних заходів в онлайн-режимі.

Задіяти державні (корпоративні, партнерські) програми безперервного підвищення кваліфікації фахівців з охорони праці із застосуванням напрацьованих практик оцінки ризиків для конкретних умов виробництва (робочого місця).

Запровадити єдину захищену систему незалежної перевірки знань (тестування) з питань охорони праці та цифрової сертифікації через портал «Дія» із занесенням результатів до відповідного Єдиного державного реєстру (де роботодавець може перевірити сертифікат) для повної ліквідації ринку підроблених паперових документів.

Підготувати проєкт змін до нормативно-правових актів з охорони праці щодо організації та проведення навчання з питань охорони праці з урахуванням оцінки ризиків на конкретних робочих місцях і реальних умов праці.

5. Підвищення компетенцій у сфері охорони праці

Розробити для фахівців з охорони праці професійні стандарти, що збалансують технічні знання та комунікативні навички (лідерство, управління змінами). Створити незалежну, акредитовану державою систему підвищення кваліфікації та сертифікації експертів, вільну від конфлікту інтересів з контролюючими органами.

Розробити єдиний порядок надання експертних та аудиторських послуг у сфері охорони праці, а також професійні стандарти в цій сфері.

Задіяти систему безперервного навчання фахівців у сфері надання експертних та аудиторських послуг, незалежну від впливу органів державного нагляду (контролю).

Розширити міжнародні програми сертифікації та обмін досвідом.

6. Інтеграція ветеранів та осіб з інвалідністю

Створити спільними зусиллями держави, бізнесу, профспілок і суспільства адаптовану до умов України комплексну систему соціальної інтеграції ветеранів та осіб з інвалідністю з огляду на міжнародний досвід у цій сфері.

Забезпечити державну підтримку роботодавців, які працевлаштовують ветеранів та осіб з інвалідністю, здійснюючи соціальну адаптацію цієї категорії осіб; створити Єдиний державний портал ветеранів та осіб з інвалідністю, спрямований на супроводження цієї категорії осіб на виробництві.

Закріпити на законодавчому рівні гарантії інклюзивних умов для ветеранів та осіб з інвалідністю, а також передбачити прогнозування та моніторинг державної політики у цій сфері.

7. Виробничий травматизм і професійна захворюваність

Розробити єдиний державний стандарт об'єктивного розслідування нещасних випадків і професійних захворювань.

Запровадити об'єктивний облік та аналіз даних щодо виробничого травматизму та професійних захворювань.

Забезпечити безперешкодний доступ до статистичних даних та аналітичних матеріалів щодо виробничого травматизму та професійних захворювань, які зібрані та розроблені в Україні та за кордоном.

8. Заклик до спільних дій

Усвідомлюючи масштаб необхідних змін, учасники Форуму звертаються до всіх гілок влади та соціальних партнерів із закликом до негайних і скоординованих дій.

8.1. Ми звертаємося до Уряду, регуляторних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування із закликом:

- урахувати рекомендації Форуму під час опрацювання державної політики;
- реформувати Держпраці шляхом пріоритетної орієнтації на цифровізацію, декларативні та ризикоорієнтовані методи, вітчизняні ініціативи та міжнародний досвід, стимулювання роботодавців і працівників до безпечної праці, інтеграції в трудову діяльність осіб з інвалідністю та учасників бойових дій;
- використати повною мірою науково-методичний потенціал ДУ «Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці» для проведення реформ у сфері безпеки праці;
- налагодити соціальний діалог між державою, бізнесом і громадськістю.

8.2. Ми закликаємо роботодавців та їх об'єднання:

- активно впроваджувати цифровізацію, інноваційні технології у виробництво та навчання працівників у сфері охорони праці;
- сприяти інтеграції осіб з інвалідністю та учасників бойових дій у трудову діяльність, забезпечувати для них належні умови праці з урахуванням індивідуальної програми реабілітації та надавати цим категоріям осіб психосоціальну допомогу;
- брати активну участь у соціальному діалозі під час розроблення нормативно-правових актів, що відповідають потребам сучасного виробництва.

8.3. Ми закликаємо профспілки:

- сприяти формуванню культури безпеки та охорони здоров'я;
- забезпечувати захист прав і гарантій працівників на безпечні та здорові умови праці;
- брати активну участь у соціальному діалозі під час розроблення нових нормативно-правових актів, не допускаючи звуження існуючих прав та гарантій працівників на безпечні умови праці.

8.4. Ми закликаємо академічну спільноту та освітніх провайдерів:

- розробити освітні стандарти, що сприятимуть збалансованому розвитку технічних і комунікативних навичок працівників з питань охорони праці;
- враховувати інтереси роботодавців і працівників під час здійснення освітньої діяльності.

8.5. Ми закликаємо соціальних партнерів, експертну спільноту та медіа:

- забезпечувати незалежний моніторинг реформ у сфері охорони праці;
- поширювати культуру безпеки праці та інформувати суспільство про позитивний досвід розв'язання проблемних питань у сфері охорони праці.

9. Спільна позиція

З огляду на ухвалену Декларацію щодо створення Платформи суспільного діалогу та реформ у сфері безпеки праці (SafeWork Ukraine) пропонуємо співпрацю та залучення експертів Платформи до підготовки й реалізації відповідних рішень Уряду у сфері безпеки праці, до роботи в складі робочих груп, комісій, до обговорень, підготовки пропозицій, консультацій, до участі в підготовці проєктів нормативно-правових документів тощо. Це забезпечить урахування незалежної експертної думки, вітчизняних і міжнародних практик, реалій на виробництві та посилить прозорість і підтримку суспільством реформ у сфері безпеки праці.

Ми переконані, що безпека праці є основою сталого розвитку та відновлення України. Ідеться не просто про реформу однієї галузі, а про стратегічну інвестицію в людський капітал, економічну продуктивність і безпечне майбутнє України. Адже інвестиції в безпеку наших працівників – це прямі інвестиції в міцність нашої держави. Форум ухвалює це Звернення як відкритий документ з рекомендаціями та пропозиціями для органів державної влади та місцевого самоврядування, соціальних партнерів, суб'єктів господарювання та громадських організацій. Ми переконані, що їх реалізація є невідкладною.

Разом ми здатні змінити майбутнє безпеки праці в Україні!

Слава Україні!

Львів, 26 вересня 2025 року